

Dostęp do kopii aktu stanu cywilnego przez osobę małoletnią – argumenty prawne RPO

Należy w pełni podzielić ustalenia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie, iż ustawa – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi uzależnia posiadanie zdolności procesowej – zdolności do czynności w postępowaniu w sprawach sądownoadministracyjnych – od posiadania przez osoby fizyczne pełnej zdolności do czynności prawnych (art. 26 § 1 p.p.s.a.). W art. 26 § 2 tej ustawy zostało wskazane, że osoba fizyczna ograniczona w zdolności do czynności prawnych ma zdolność do czynności w postępowaniu w sprawach wynikających z czynności prawnych, których może dokonywać samodzielnie. Z powyższego wynika zatem, że to, czy dana osoba może dokonywać pewnych czynności samodzielnie należy oceniać w świetle przepisów prawa materialnego. Przepisy p.p.s.a., odwołując się do pojęć „osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych” oraz „osoba fizyczna ograniczona w zdolności do czynności prawnych”, nie zawierają ich definicji. Z tego względu rozumienie tych pojęć, należy wywieść w drodze *analogii legis* (wnioskowanie z analogii) i odwołania się do przepisów prawa cywilnego i innych ustaw zawierających normy prawnomaterialne.

O posiadaniu lub nie przez daną osobę fizyczną pełnej zdolności do czynności prawnych rozstrzygają przepisy prawa cywilnego. Przepis art. 11 K.c. stanowi, że pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności, a zgodnie z art. 10 K.c., pełnoletnim jest ten, kto ukończył lat osiemnaście lub małoletni, który zawarł małżeństwo. Zgodnie z art. 12 K.c. nie mają zdolności do czynności prawnych osoby, które nie ukończyły lat trzynastu oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie. Z kolei zgodnie z art. 15 K.c., ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają małoletni, którzy ukończyli lat trzynaście oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo. Skarżący w niniejszej sprawie w chwili wydania zaskarżonego orzeczenia przez Wojewódzki Sąd Administracyjny miał ukończone 15 lat, czyli posiadał ograniczoną zdolność do czynności prawnych. Jak stanowi art. 17 K.c., z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego. Powyższy przepis obejmuje czynności prawne jednostronne i umowy, jeżeli dana czynność ma charakter zobowiązujący lub rozporządzający. Doktryna wskazuje, że z art. 17 K.c., w drodze rozumowania *a contrario* można wnosić, iż czynności

prawne nienależące do grupy czynności prawnych zobowiązujących lub rozporządzających mogą być dokonywane przez ograniczonego w zdolności do czynności prawnych bez zgody jego przedstawiciela ustawowego (M. Pazdan, *System prawa prywatnego. Tom 1. Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2007, s. 984-985). Autor wskazuje, że w tej grupie istnieją wyjątki – niektóre czynności prawne tego rodzaju z mocy wyraźnego przepisu wymagają zgody przedstawiciela ustawowego.

W konsekwencji, w kontekście niniejszej sprawy znaczenie ma ocena, czy wnioskowanie o udostępnienie kserokopii lub fotokopii aktu stanu cywilnego należy do czynności w sprawach wynikających z czynności prawnych, które osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może dokonywać samodzielnie. Ocena taka powinna być dokonana na podstawie analizy przepisów ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego, czego zaniechał całkowicie Wojewódzki Sąd Administracyjny. W ocenie Rzecznika analiza przepisów prowadzi do konstatacji, że przedmiotowa czynność może być dokonana przez osoby posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych, a zatem także przez T.R.

W niniejszej sprawie T.R. wystąpił do Urzędu Stanu Cywilnego w S. o udostępnienie kserokopii lub fotokopii aktu zgonu jego dziadka. Kwestię wydawania odpisów aktów stanu cywilnego reguluje ustawa Prawo o aktach stanu cywilnego. Zgodnie z art. 45 tej ustawy, odpis aktu stanu cywilnego i zaświadczenie o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby wydaje się osobie, której akt dotyczy, lub jej małżonkowi, wstępnemu, zstępnemu, rodzeństwu, przedstawicielowi ustawowemu, opiekunowi, osobie, która wykaże w tym interes prawny, sądowi, prokuratorowi, organizacjom społecznym, jeżeli jest to zgodne z ich celem statutowym i przemawia za tym interes społeczny, oraz organom administracji publicznej, jeżeli jest to konieczne do realizacji ich ustawowych zadań. Bez wątplenia T.R., jako wnuk osoby, której dotyczy akt zgonu, znajduje się w katalogu osób uprawnionych do otrzymania odpisu aktu. Zgodnie z art. 130 ust. 5 p.a.s.c., osobie uprawnionej do otrzymania odpisu można umożliwić nieodpłatne wykonanie fotokopii aktu stanu cywilnego sporządzonego w księdze stanu cywilnego prowadzonej przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, jeżeli jej wykonanie nie zagraża trwałości księgi i zawartych w niej aktów stanu cywilnego.

W ocenie Rzecznika niezrozumiałe jest zatem w niniejszej sprawie przyjęcie, że otrzymanie fotokopii aktu zgonu nie stanowi czynności, którą osoba mająca ograniczoną zdolność do czynności prawnych może dokonać samodzielnie. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Szczecinie w postanowieniu nie rozwija tej kwestii, wskazując jedynie że wydanie fotokopii nie jest taką czynnością. Sąd nie powołał przy tym w uzasadnieniu żadnych przepisów prawa materialnego, poza ogólnymi przepisami K.c., popierających zajęte w tym zakresie stanowisko.

Warto zwrócić uwagę, że przepis tożsamy z art. 26 § 2 p.p.s.a. znajduje się w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – *Kodeks postępowania cywilnego* (Dz. U. z 2014 r., poz. 101 ze zm., dalej jako: K.p.c.). Przepis art. 65 § 2 K.p.c. stanowi bowiem, że osoba fizyczna ograniczona w zdolności do czynności prawnych ma zdolność procesową w sprawach wynikających z czynności prawnych, których może dokonywać samodzielnie. Jak wskazuje M. Pazdan, lista takich czynności jest wąska – poza czynnościami wymienionymi w art. 20-22 K.c., wchodzi w grę jeszcze czynności prawne, przez które dokonujący nie zaciąga zobowiązania, ani nie rozporządza prawem (wniosek w drodze rozumowana *a contrario* z art. 17 K.c.), o ile z przepisu szczególnego nie wynika co innego, ponadto zaś czynności prawne, których dotyczy art. 22 § 2 Kodeksu pracy (por. M. Pazdan, *op. cit.*, s. 926-927).

Z tego względu, zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich, za czynność, którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może dokonywać samodzielnie, uznać należy także występowanie z wnioskiem o udostępnienie fotokopii aktu zgonu jego przodka, z uwagi na brak ustawowego wymagania od wnioskodawcy spełnienia jakichkolwiek przesłanek, również co do jego wieku. Czynność ta nie prowadzi również do rozporządzenia prawem ani do zaciągnięcia zobowiązania przez wnioskującego, a zatem pozostaje w kompetencji osoby o ograniczonej zdolności do czynności prawnych. Warto zwrócić w tym miejscu uwagę na orzeczenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 23 czerwca 2016 r. o sygn. II SAB/Go 41/16, które zapadło w podobnym stanie faktycznym (wniosek złożony do Urzędu Stanu Cywilnego dotyczył uzyskania przez osobę małoletnią fotokopii jej aktu urodzenia). Sąd wskazał w wyroku, że dokonanie tej czynności, jak i jej realizacja przez organ w postaci czynności materialnotechnicznej nie wpływa w żadnym zakresie na prawa i zobowiązania strony, także w odniesieniu do jej sytuacji administracyjnoprawnej. Zdaniem Sądu, kontrolowane postępowanie nie spełnia cech klasycznej konkretyzacji stosunku prawnego łączącego strony, nie ma też w nim mowy o wyrażeniu przez stronę stanowiska w takiej sytuacji, gdy przepisy prawa przewidują nałożenie na daną osobę obowiązku, skierowania do niej nakazu lub zakazu albo uznania uprawnienia lub obowiązku wynikających z przepisów prawa.

Ponadto, w powyższym wyroku zostało także wskazane, że istotnym argumentem na rzecz przyznania stronie kompetencji jest również wnioskowanie redukujące. Zdaniem Sądu, jeśli rozpatrywany przypadek uznać za wymagający działania przedstawiciela ustawowego, trudno byłoby znaleźć jakikolwiek inny przykład możliwości samodzielnego działania osoby o ograniczonej zdolności do czynności prawnej w prawie administracyjnym, a to oznaczałoby niedopuszczalne zrównanie jej sytuacji z sytuacją osoby całkowicie pozbawionej zdolności do czynności prawnych.

Rzecznik podziela wyżej przedstawione stanowisko. W rezultacie należy uznać, że wydanie fotokopii aktu zgonu dziadka należy do czynności, które osoba małoletnia może dokonywać samodzielnie zgodnie z dyspozycją art. 26 § 2 p.p.s.a. w zw. z art. 45 p.a.s.c. i art. 130 ust. 5 p.a.s.c. Z tego względu, WSA w Szczecinie błędnie przyjął, że w niniejszej sprawie nie ma zastosowania art. 26 § 2 p.p.s.a., a tym samym błędnie odrzucił skargę na podstawie art. 58 § 1 pkt 5 p.p.s.a.